

ערב חג השבועות תשפ"ב – האם דתי הוא בן חורין?

1. **ברכות ו,ב:** אמר רבי תנחום בשם רבי יהושע בן לוי: לעולם ירוץ אדם לדבר הלכה ואפילו בשבת. **קידושין ל,א:** רבי חייא בר אבא מצא את רבי יהושע בן לוי, שלבש חתיכת בד על ראשו בלי שהספיק ללבוש את כובעו והיה לוקח את נכדו לבית המדרש. אמר לו: מה הפזיזות הגדולה? אמר ריב"ל: האם קטן בעיניך מה שנאמר 'והודעתם לבניך' וסמיך ליה 'יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב'?! [היינו שהלימוד לצאצאיו נחשב כמו המשך של מתן תורה]. **כתובות עז,ב:** מכריז רבי יוחנן: היזהרו מזבובים שנגעו בחולי 'ראתן', מחלת שחין מסוכנת ומדבקת. רבי זירא לא היה יושב מול הרוח הנושבת ממושבם של חולי ראתן. רבי אלעזר לא היה נכנס באוהלם. רבי אמי ורבי אסי לא היו אוכלים אפילו מביצי אותו מבוי שגרים בו חולי ראתן [וכל שכן שאר מאכלים שאין להם קליפה]. אבל רבי יהושע בן לוי היה מתחבר עמהם ללמדם תורה. אמר 'אילת אהבים ויעלת חן' - ואם חן מעלה התורה על לומדיה, כל שכן שמגנה ומצילה אותם.

2. **אבות ו,ב:** אמר רבי יהושע בן לוי: בכל יום יוצאת בת קול מהר חורב ומכרזת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה ... ואומר (שמות לב) 'והלוחות מעשה אלוקים המה והמכתב מכתב אלוקים הוא חרות על הלוחות' - אל תקרא חרות אלא חירות, **שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה. שמות ג,יב:** בהוציאך את העם ממצרים, **תעבדון** את האלוקים על ההר הזה – **רמב"ן:** ויקבלו עבודת השם ללכת אחרי מצוותו. **ר"ן סוף פסחים:** 'תעבדון' עם נ', שבסוף חמישים יום עתידים לקבל תורה. **שמות כ,ב:** אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים – **אבן עזרא:** שאלני ר' יהודה הלוי: למה הזכיר 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים' ולא אמר 'אשר עשיתי שמים וארץ ואני עשיתיך'? וזאת הייתה תשובתי: כי אין מעלות בני אדם שוות באמונתם בלבם שהם מאמינים בשם הנכבד ... ואם יבא אפיקורוס ויערער כי אין אלוקים ישימו ידם לפיהם כי לא ידעו להשיב ... ואולם בעבור האותות שעשה ה' במצרים, אמר משה 'אתה הראת לדעת', שהכל ראו זה, חכמים ושאינן חכמים. **רש"י:** 'אנכי ה' אשר הוצאתיך מארמ"צ – כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי.

3. **מדרש שמואל:** העוסק בתורה הוא בן חורין מהמאורעות הרעות ומקרי הזמן, להיותו מושג מאתו ית' כפי מדרגת דבקותו... ומתעלה ומתדבק בו ית' שהוא למעלה ממערכת השמים [וכללי הטבע].

תפארת ישראל יכין: אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה - שרק הוא אינו משתעבד להגופניות, זהו לבד חירות האמתית ולא כשתאוותו משוחררת ונפשו משועבדת לתאוה.

4. **נדה סא,ב:** בגד שהטילו בו כלאים, לא ימכרונו לעובד כוכבים ... אבל עושה ממנו תכריכין למת ... דאמר רבי יוחנן: מאי דכתיב (תהלים פח,ו) 'במתים חפשי'?' כיון שמת אדם נעשה **חפשי** מן המצות.

ליקוטי שיחות יז/75: אמרו חז"ל 'אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה', והרי התורה עניינה 'תעבדון', עבדות? אלא שטבע הבריאה האמתית של יהודי הוא לקיים תורה ומצוות, כמאמר המשנה: אני נבראתי לשמש את קוני. ולכן דווקא כשיהודי לא מקיים מצוות והוא נראה כמו 'חופשי', הוא מתנהג ההיפך ממהותו האמתית והטבעית וזה בשבילו 'עבודת פרך'.

הרבי מליובאוויטש, מורה לדור נבוכ א/59: קיבלתי את מכתבך ... בו את מביעה את הקושי ליישב בין מחויבות לתורה ומצוות ובין הרעיון של בחירה וחרות אישית. אני מניח שהקושי נובע מהבנה שטחית של המושג 'קבלת עול', משום שהמילה 'עול' רומזת ליצירת מגבלה. אבל האמת היא שונה: לבורא העולם והאדם יש את הכישורים הטובים ביותר שישנם לסמכות כלשהי, לדעת מה טוב עבור האדם ועבור העולם בו הוא חי. בטובו, הודיע לנו הקב"ה שאם ינהל אדם את חייו היום-יומיים בצורה מסוימת, תהיה לו נשמה בריאה בגוף בריא, וזה יהיה טוב עבורו הן בעולם הזה והן בעולם הבא. ואם האדם היה חי מספיק זמן, היה מגיע בכוחות עצמו לאותן מסקנות שאנו מוצאים בתורה.

והסיבה שהתורה מכונה בשם "עול", שהיא שומרת ומכריחה לפעול על פי הציוויים **וכנגד הפיתויים**. טבע האדם והיצר הוא כזה שעשוי להתעלם מהתוצאות המרות בגלל הסיפוק הראשוני. לעיתים צריך להזהיר ילדים ומבוגרים שהתמכרות יתירה על המידה למאכלים מסוימים תזיק להם ותגרום שלא יוכלו לאכול שום דבר [ואז צריך להכריח אותם להימנע מכך]. באופן דומה, התורה והמצוות ניתנו לנו באופן של 'עול', שבין אם האדם מבין אותם ובין אם לא ויהיה הפיתוי אשר יהיה – עליו לבצע אותם.